

XI. Pius Enciklikája „Égető aggodalommal..” („Mit brennender Sorge...”)¹

Tiszteletreméltó Testvéreim!
Üdvözöllek Bennetek és Apostoli Áldásom Rátok!

1. Égető aggodalommal és fokozódó megütközéssel figyeljük egy jó ideje az Egyház kálváriáját, a lélekben és tettben hűséges, hitüket megvallók növekvő szorongatását egy olyan országban és népében, melynek Szent Bonifác egykoron Krisztus fényességét és boldogságüzenetét, Isten Birodalmát hozta el.
2. Aggodalmunk nem csökkentette az sem, amiről a tiszteletreméltó püspökségek betegágyunknál látogatást tett képviselői az igazságnak és kötelességüknek megfelelően beszámoltak. Híveik hitükért folytatott harcának minden vigasztaló és felemelő volta, népük és hazájuk iránt érzett szeretetük, a kiegyensúlyozott ítéletre való törekvés mellett sem hunyhatnak szemet a végtelenül nagy ridegség és rossz felett. Miután megismertük helyzetértékelésüket csak a szívből jövő köszönettel, a szeretet apostolával fordulhatunk Isten felé: „Nincs nagyobb öröm annál, mint amikor azt hallom: gyermekeim az Igazság útját járják”² Felelősségteljes apostoli hivatalunkhoz illő nyíltság és az az elhatározás, hogy számotokra és az egész keresztény világ számára a valóságot teljes súlyosságával megmutassam, egyben megköveteli tőlünk azt is, hogy, hogy megemlítsük: nincs nagyobb gond, s keservesebb pásztori kín annál, amikor azt halljuk: sokan elhagyják az Igazság útját.
3. Tiszteletreméltó testvérek, amikor 1933 nyarán a Birodalmi kormány által javasolt konkordátum tárgyalások fonalát felvettük, mely egy többéves korábbi tervezethez kapcsolódott, s mely mindannyitok teljes meglepődésére ünnepélyes megegyezéssel került lezárásra, bennünket a németországi egyházi üdvmisszió és reábizottak lelki üdvének szabadsága iránti köteles aggodalom vezetett, egyúttal azonban az az őszinte kívánság, hogy német nép békés továbbfejlődéséhez és boldogulásához jelentősen hozzájáruljak.
4. Számos súlyos megfontolás ellenére ezért akkor arra az elhatározásra kényszerültünk, hogy hozzájárulásunkat ne tagadjuk meg. Az emberileg lehetséges keretek között németországi hú fiaink és leányaink számára meg kívántuk takarítani azokat a feszültségeket és szenvedéseket, melyek az akkori viszonyok között minden bizonnyal várhatóak voltak. Ezzel a tettel mindenki számára azt akartuk bebizonyítani, hogy Mi pusztán Krisztust - és ami Krisztus – keressük, s az Anyaszentegyház békejobbát senkitől sem tagadja meg, aki azt maga vissza nem utasítja.
5. Miután az általunk tiszta szándékkal a német földre elültetett békefa, amire népetek érdekében vágytunk, nem hozott gyümölcsöt, senki széles e világon, akinek szeme van, hogy lásson, füle van, hogy halljon nem mondhatja már, hogy a felelősség az Egyház és az Egyház feje oldalán van. A elmúlt évek szemléltető oktatása tisztázza a felelőségeket. Ez leleplezi a mesterkedéseket, melyeknek kezdettől fogva nem volt más célja, mint a megsemmisítési harc. Abba a vetésbe, melybe mi a béke magját kívántuk elvetni, mások elhintették - mint a Szentírás „incimus homo”³-ja a bizalmatlanság, a békétlenség, a gyűlölet és az eltorzítás, a nyílt és rejtett, - ezer forrásból táplálkozó és minden eszközzel ügyködő -

¹ A fordítás alapja: AAS 39 (1937) 145-167; Die katholische Sozialdoktrin in ihrer geschichtlichen Entfaltung, hg. von A.F. Utz und B. v. Galen, Aachen 1976, II 167-219. Nem lektorált és cenzurázott!

² 3 Ján. 4,4

³ Mt 13,25: De mikor az emberek alusznak vala, eljőve az ő ellensége és konkolyt vete a búza közé, és elméne.

Krisztussal és Egyházával szembeni alapvető gyűlölség gyommagjait. Őket és csakis Őket és hangos táblavivőiket illeti a felelősség azért, hogy a béke szivárványa helyett a német égbolton bomlasztó vallási háború viharfelhői látszanak.

6. Miután az általunk tiszta szándékkal a német földre elültetett békefa, amire népetek érdekében vágytunk, nem hozott gyümölcsöt, senki széles e világon, akinek szeme van, hogy lásson, füle van, hogy halljon nem mondhatja már, hogy a felelősség az Egyház és az Egyház feje oldalán van. A elmúlt évek szemléltető oktatása tisztázza a felelőségeket. Ez leleplezi a mesterkedéseket, melyeknek kezdettől fogva nem volt más célja, mint a megsemmisítési harc. Abba a vetésbe, melybe mi a béke magját kívántuk elvetni, mások elhintették - mint a Szentírás „incimus homo”⁴-ja a bizalmatlanság, a békétlenség, a gyűlölet és az eltorzítás, a nyílt és rejtett, - ezer forrásból táplálkozó és minden eszközzel ügyködő - Krisztussal és Egyházával szembeni alapvető gyűlölség gyommagjait. Őket és csakis Őket és hangos táblavivőiket illeti a felelősség azért, hogy a béke szivárványa helyett a német égbolton bomlasztó vallási háború viharfelhői látszanak.
7. Az általunk mindezek ellenére mutatott mérséklet nem holmi földi hasznosságból, vagy akár ide nem illő gyengeségből, hanem csupán abból a szándékból eredt, hogy nehogy a gyommal együtt bármilyen értékes növényt is kitépjünk; azzal a céllal, hogy mindaddig ne nyilvánítsunk nyilvánosan véleményt, amíg ezen ítélet menthetetlenségére meg nem érett az idő, azzal az elhatározással, hogy a szerződéses hűséget a másik félnek mindaddig biztosítsuk, amíg a valóság szigorú megnyilvánulása azt a leplet fel nem robbantotta, melybe az Egyház elleni támadást tervszerűen elrejtette és elrejti. Még ma is, amikor a Konkordátum által védett felekezeti iskolák elleni nyílt harc és a katolikus nevelésre jogosultak választási szabadságának megsemmisítése egy az Egyház számára különösen fontos területen a helyzet megrázó súlyosságát és a hívő keresztények példátlan lelkiismereti vajúdsát jelzi, a lelkek üdvéért érzett atyai gondoskodás arra int, hogy ne hagyjuk figyelmen kívül a még meglévő, a szerződés betartásához és a felelősségteljes megértéshez fűzött akár csekély reményt. A legtisztéletreméltóbb püspökségek kérésének eleget téve, fáradtságot nem kímélve népetek vezetőinél a megsértett jogok szószólója leszünk - nem zavartatva az esetleges napi sikerek, vagy kudarcok által – csupán lelkiismeretünknek és lelkipásztori hivatásunknak engedelmességgel ellenállunk egy olyan magatartásnak, mely az írott jogot nyílt, vagy burkolt erőszakkal kísérel meg elfojtani.
8. Tiszteletreméltó testvéreim jelen írásom célja mégis más. Mint ahogy Ti is szeretettel meglátogattatok betegágyamnál úgy fordulunk Hozzátok, s rajtatok keresztül Németország katolikus hívőihöz, kik mind minden szenvedő és szorongatott gyermek a közös Atya szívéhez különösen közel állnak. Ezen órában, midőn hitetek a bánat, s a rejtett, vagy nyílt üldözés tűzében mint az igazi arany kerül kipróbálásra, midőn hitetek a szervezett valláskorlátozás ezernyi formája veszi körül, amire a valóság hű tájékoztatás és a normális védekezési lehetőség hiánya súlyosan ránehezedik, hitetek duplán rászolgált az igazság szavára és annak lelki erősítésére, akinek első elődje felé ezen igen sokatmondó Üdvözítő szavak hangzottak: „Én azonban imádkoztam érted, hogy meg ne fogyatkozzék a hited , hogy te egykor megtérve megerősítsd testvéreidet”⁵

Tiszta Istenhit

9. Tiszteletreméltó Testvéreim figyeljete mindenekelőtt az Istenhitre, minden vallás első és pótolhatatlan alapjára, hogy a német földön tisztán és hamisítatlanul megmaradjon. Nem

⁴ Mt 13,25: De mikor az emberek alusznak vala, eljőve az ő ellensége és konkolyt vete a búza közé, és elméne.

⁵ Lk 22,32.

istenfélő az, aki Istent szavát csak szónoklatban használja, csak az, aki e fennkölt szót az igaz és méltó Istenfogalommal kapcsolja össze.

10. Nem tartózik a hívők közé ki fennkölt határozatlanságban Istent a világmindenséggel azonosítja, Istent a világban elvilágosítja, az Istenben rejlő világot isteníti.
11. Aki az állítólagos ógermán, kereszténység előtti elképzelések szerint a személytelen sorsot a személyes Isten elé helyezi, tagadja Isten bölcsességét és gondviselést, mely "elér tehát erejével egyik határtól a másikig, s a mindenséget üdvösen igazgatja,"⁶ és mindent jóra fordít. Egy ilyen személy nem igényelheti, hogy az Istenhívők közé számítsák.
12. Mindenki, aki a egy népet, vagy államot, vagy államformát, az államhatalom hordozóit, vagy a az emberi közösségképzés egyéb alapértékeit – amelyek a földi rendben fontos és tiszteletet parancsoló helyet foglalnak el – e földi értékskálából kivesz, s a minden norma, így a vallási értékek fölé helyezi, és bálványimádattal isteníti, az felfordítja és meghamisítja a dolgok Isten által alkotott és parancsolt rendjét. Az ilyen távol áll az igaz istenhittől és egy ilyen hitnek megfelelő életfelfogástól.
13. Tiszteletreméltó Testvéreim, figyeljete fel arra a beszédben és írásban növekvő visszaélésre, melyben Isten háromszorosan is szent nevét az emberi vágy és útkeresés többé-kevésbé önkényes alkotásainak üres címkéjévé teszi! A mi Istenünk a személyes, emberfeletti, mindenható végtelenül teljes Isten, egy a Szentháromság személyében, háromszemélyű az isteni lét egységében, minden alkotott létrehozója, a világtörténelem ura és királya és beteljesítője, ki semmilyen más istent nem tűr és tűrhet meg maga mellett.
14. Ez az Isten parancsait mint korlátlan uralkodó közölte. Ezek függetlenek tértől és időtől, országtól és fajtól. Mint ahogy Isten napja mindenkire, ki emberi orcát visel egyaránt világít, úgy törvénye sem előjogokat, sem kivételt nem ismer. Kormányzók és kormányzottak, megkoronázottak és közemberek, legyenek bár magasak és alacsonyak, gazdagok és szegények - szavai egyaránt vonatkoznak rájuk. Teremtői jogának teljességéből következik teljes engedelmisséget követelő igénye, mely egyaránt érvényes az egyénnel és bármely közösséggel szemben. Az engedelmisség követelménye átfogja az élet minden területét, ahol az erkölcsi kérdések az isteni törvény magyarázatát követelik és ahol az esendő emberi törvényeket kell az örökkévaló isteni törvényekhez illeszteni.
15. Csakis felületes szellemek eshetnek abba a tévhitbe, hogy nemzeti Istenről és egy nemzeti hitről beszéljenek, s azt a balgaságot képviselve, hogy Istent minden világok teremtőjét, minden nép királyát és törvényhozóját, melynek nagyságához képest minden nép kicsiny „mind a vízcseppek a vödrön”⁷ egyetlen nép határai közé, egyetlen faj vér szerinti tömlőcébe szorítsa be.
16. Krisztus Egyházának püspökei, kiknek az a küldetésük, hogy vigyázzák „mindazt, ami Istenre vonatkozik”⁸ arra kell ügyeljenek, hogy az ilyen káros tévedések, melyek még veszélyesebb praktikái szoktak kialakulni, a hívők között ne találjanak talajra. Szent hivatali kötelességük, hogy amennyire tőlük telik mindent megtegyenek, hogy Isten parancsát az erkölcsre épülő magán és közélet kötelező alapjaként vegyék figyelembe és kövessék, hogy Isten felségjogait, nevét és az Isten szavát ne szennyezzék be⁹, hogy az istenkáromlás - szóban, írásban és képben, mely néha annyi mint a tenger partján a homokszemek – hallgattassék el; hogy a hívők engesztelő imája az istentagadók dacos Prométheusz-szemléje, az istenmegvetők és istengyűlölők érdekében soha ne lankadjon, hogy egyfajta füstáldozatként megszakítás nélkül felszálljon a Mindenhatóhoz, hogy büntető kezét visszatartsa.
17. Tiszteletreméltó testvéreink köszönjük Nektek, lelkipásztoraitoknak és minden hívőnek, akik Isten felségjogait keresztényi kötelességükből a támadószellemű, a befolyásos körök

⁶ Bölcs 8,1.

⁷ Iz 40,15.

⁸ Zsid 5,1.

⁹ Tit 2,5.

által sajnos többszörösen kedvezményezett újpogányság ellenében megvédték és megvédik. E hála kétszeresen szívből jövő és elismerő csodálattal illeti azokat, akik e kötelesség teljesítése során arra méltattak, hogy Isten érdekében földi áldozatot és földi szenvedést vehettek magukra.

Tiszta Krisztus hit

18. Semmilyen istenhit nem tartható hosszabb távon tisztán és hamisítatlanul fenn, ha a Krisztusban való hit nem támasztja alá. „és senki sem ismeri a Fiút, csak az Atya, s az Atyát sem ismeri senki, csak a Fiú, és akinek a Fiú ki akarja nyilatkoztatni.”¹⁰ „Az örök élet pedig az, hogy megismerjenek téged, az egyedül igaz Istent, és akit küldtél, Jézus Krisztust.”¹¹ „ha valaki tagadja a Fiút, akkor az Atya sem az övé; ha valaki vallja a Fiút, akkor az Atya is az övé”¹²
19. Jézus Krisztusban, az emberé lett Istenfiúban teljesedett be az isteni kinyilatkozás. Sokszor és sokféle módon szolt hajdan Isten az atyákhoz a próféták által, „ezekben a napokban pedig Fia által szolt hozzánk.”¹³ Az Ószövetség szent könyvei tejesen Isten szava, kinyilatkoztatásának szerves része. A kinyilatkozás fokozatos kibontakozásának megfelelően a megváltás teljes vasárnapja felett még a előkészületi idő homálya lebeg. Amint az a történelem és a törvénykönyveknél nem is lehet másképp, ezek sok részletükben az emberi tökéletlenség, gyengeségek és bűnök tükröi. Végtelen sok magasztos és nemes dolog mellett e könyvek a külsőségessé válásról és az elvilágiasodásról mesélnek, melyek a a Isteni kinyilatkoztatást és ígéretet hordozó ószövetségi népet újra és újra jellemezték. Mégis minden előítéletől és szenvedélytől el nem vakított szem számára annál sugárzóbban ragyog fel a bibliai történetekből ismert emberi kudarcokból az isteni fény minden viszály és bűn felett győzedelmeskedő üdvösségének iránya. Épp az olyan, gyakran komorabb viszonyok között nyújt távlatotokat az Örökkévaló üdvtana, melyek egyben útmutatóak, figyelmeztetőek, megrázók, felemelőek és boldoggá tesznek. Pusztán a vakság és önhittség csukja be a szemét azon üdvnevelési kincsek előtt, melyeket az Ószövetség rejt. Aki az Ószövetség bibliai történelmét és bölcsességét a az Egyházból és az iskolából száműzni kívánja, az káromolja Isten szavát, a mindenható üdvtervét, szűk és korlátozott emberi gondolkodást tesz isteni történelmi tervek bírójává. Tagadja a a valóságos, a hús-vér emberként megjelenő Krisztust, akinek emberi természete abból a népből vétetett, mely Őt keresztre feszítette. Értetlenül áll az Istenfiú világraszóló drámája előtt, ki keresztre feszítőinek gonosztettével megváltó halálát, mint főpásztori isteni cselekedetét állította szembe és ezáltal az Ószövetség az Újszövetségben való beteljesedését, a végét és meghaladását hozta létre.
20. A Kinyilatkozás a Jézus Krisztus Evangéliumában elért magaslata végleges és örökké kötelező. E Kinyilatkoztatás nem tűr emberi kéz általi kiegészítést, sem pótlást sem önkényes „Kinyilatkoztatás”-okkal való felváltását, melyet a a jelen bizonyos szónólói az un. vér és faj mítoszból akarnak levezetni. Mióta Krisztus a felkent a megváltást elhozta nekünk, a gonosz uralma megtört és részünkre az a kegyelem adatott, hogy Isten gyermekei lehetünk, azóta nincs Jézus nevén kívül olyan név az emberek részére az ég alatt, mely boldoggá tehetné őket.¹⁴ Nincs oly ember bár tudjon mindent s legyen képes mindenre, testesítse meg bár a világ teljes külső hatalmát, aki le tudna fektetni egy olyan alapot,

¹⁰ Mt 11,27.

¹¹ Ján 17,3.

¹² 1 Ján 2,23.

¹³ Zsid 1,1-2

¹⁴ Csel 4,12

melyet Krisztus már le nem fektetett volna.¹⁵ Aki Istent és teremtményt, Istenember és Emberfia között tátongó létkülönbséget szentségtörő módon összemossa, aki bármely halandót, lett légyen az minden idők leghatalmasabbika, Krisztus mellé, vagy fölé vagy ellene merészel állítani, arról azt kell mondjam, hogy hamis próféta, kire az Írás szava megrázóan találó: „A mennyekben lakó kineveti őket”¹⁶

Tiszta hit az Egyházban

21. A Krisztusban való hit nem tartható meg tisztán és hamisítatlanul, csak ha az Egyházban való hitre támaszkodik, mely egyben körülöleli: „Az igazság oszlopa és szilárd alapja”¹⁷ Maga Krisztus, kit Isten az Örökkévalóságba emelt, állította fel a hit ezen oszlopait. Parancsolata szerint az Egyházra kell hallgatni¹⁸, az Egyház szavaiból és parancsaiból Krisztus szavát kell kihallani¹⁹ s ez minden emberre vonatkozik bárhol és bármikor is él. A Megváltó alapította Egyház egy - egy minden nép és nemzet részére. Az Egyház boltozata alatt, csakúgy mint Isten mindent befedő mennyboltja alatt, minden nép és nyelv helyre és hazára talál, s van tér minden Isten, mint Alkotó és Megváltó által az egyénbe és a népközösségekbe plántált különleges tulajdonság, erény, feladat és hivatás kibontakoztatására. Az Anyaszentegyház szíve elég nagy és tágas ahhoz, hogy az ilyen tulajdonságok és adottságok Istennek tetsző kibontakoztatásában inkább a sokféleség gazdagságát semmint az elkülönülés veszélyét lássa. Az Egyház örömmel veszi mind az egyesek, mind a népek emelkedett szellemi szintjét. Igazi teljesítményükben anyai örömmel és büszkeséggel fedezi fel a nevelés gyümölcsét és a haladást, melyet megáld és előmozdít, amikor csak lelkiismerete engedi. De azt is tudja, hogy e szabadságnak az isteni parancs fensége által meghúzott határai vannak, mely ezt az Egyházat minden lényeges dolgot illető ügyben a megbonthatatlan egység szándékával alapította. Aki ezen egységet és oszthatatlanságot megbontja, a Krisztus menyasszonyának gyémántjai közül vesz el, azokból, melyekkel Isten maga koronázta meg. Aláveti magát egy olyan építömester általi átvizsgálásának és átalakításának, akinek a mennybeli Atya nem adott építési meghatalmazást.
22. Az Egyház isteni kiküldetése, mely az emberek közt hat és hatnia kell, fájdalmasan elsötétülhet, az emberi ill. túlzottan emberi által, mely mint gyom időnként újra és újra elburjánzik Isten birodalmának búzájában. Aki az Üdvözítő szavát a botrányról és a botrányozókról ismeri, tudja, hogy az Egyháznak és minden egyes személynek, hogy kell azt elítélnie, ami bűn és ami bűn volt. Aki azonban ezeket az egyeseknél - legyenek bár számosan - meglévő elítélendő eltéréseket hit és élet, szó és tett, külső tartás és belső érzület között igazi erényre törekvést, áldozat vállalást, testvéri szeretetet, hősies szentségre törekvést elfelejti, vagy tudatosan elhallgatja, az sajnálatos vakságban szenved, s igazságtalan. Amint teljesen felismerhetővé válik, hogy azt a magas mércét, melyet a gyűlölt Egyházzal szemben támasztott, abban a pillanatban elfelejti, amint olyan jellegű közösségekről van szó, melyek hozzá érzelmi okból, vagy érdekből közel állnak, akkor kiderül az ő állítólag megsértett tisztaságérzéséről, hogy az ahhoz hasonlatos - az Üdvözítő idevágó szavai szerint - amikor valaki más szemében a szálkát is meglátja, míg maga

¹⁵ 1 Kor 3,11

¹⁶ Zsolt 2,4.

¹⁷ 1 Tim 3,15.

¹⁸ Mt 18,17.

¹⁹ Lk 10,16.

szemében a gerendát sem. Nem kevésbé tiszta azok szándéka sem, akik az emberekkel való foglalkozást az Egyház keretén belül foglalkozássá, sőt alantas üzletté teszik, és bár a Egyházi hivatal viselők Istentől eredő hatalma nem független az emberi és erkölcsi magaslatuktól, még sincs egyetlen korszak, egyén, közösség, melynek ne lenne a kötelessége a tisztességes lelkiismeret vizsgálat, a kérlelhetetlen lelki megtisztulás, s az átható, tettekben és gondolkodásban nyilvánuló megújulás. A papságról írt enciklikánkban és a Akció Katolikanak írt körlevelünkben nyomatékosan könyörögve utaltunk az Egyházhoz tartozók, így különösen a a papi és szerzetesi hivatásrendek, valamint a világi hívek azon szent kötelességére, hogy a hitet és az isteni törvények megszabott életvezetést - amit az Egyház fáradhatatlan eréllyel követel meg - hozzák összhangba. És ma is mélyeséges komolysággal csak ismételni tudjuk: nem elégséges csupán Krisztus Egyházához tartozni, hanem az Egyház élő tagjának kell lennünk - mind szellemileg, mind valóságosan. És csupán azok tartoznak hozzá, akikre kiterjed az Úr kegyelme, s szüntelen – bűn nélkül, vagy őszinte és tevőleges bűnbánatban – élük meg az Ő Jelenét. Ha a népek apostola aki „megtettesíti a kiválasztottságot”, s testét a sanyargatásnak teszi ki, nehogy miután mást prédikált, önmaga elvetésre méltó legyen ²⁰, akkor nincs-e a többiek számára, akik kezére Isten Birodalmának megóvása és gyarapítása van bízva más út, mint az apostoliság és a saját üdvözülésük legbensőbb összekötésének útja? Csak így lesz a ma emberiségének és elsősorban az Egyház ellenségeinek látható, hogy a föld sója, a Kereszténység kovásza nem vált üres szólamná, hanem képes és kész a kétségben és tévedésben, a közömbösségben és szellemi tanácstalanságban, a hitben való fáradtságban és az Istentől való eltávolodásban szenvedő mai ember számára a megújulást és a megifjodást elhozni, akik számára - akár belátják akár tagadják – ez sürgetőbb mint valaha. Egy a minden részében magára gondoló, minden ellaposodást és elvilágosodást elutasító, Isten és az Egyház küldetését komolyan vevő, az istenszeretben és tevőleges felebaráti szeretetben megmutatkozó kereszténység lehet és kell legyen a legmélyebb alapokig beteg, tartást és útmutatást kereső világ példaképe és vezetője, hacsak egy előre nem látható szerencsétlenség, vagy egy minden képzeletet felülmúló hanyatlás be nem következik.

23. Minden igaz és tartós reform végső soron a szentségből, és olyan emberekből következik, akik Isten és felebarátjuk iránti szeretetéből kapnak lángra és nyerek hajtóerejüket. Abból a nagylelkű készen állásukból, mely Isten minden hívó szavát meghallja és azt mindenekelőtt magában valósítja meg, alázatosságban és a megszólítottak önbizalmával korszakuk lámpásaivá és megújítóivá növik ki magukat. Ott ahol a reformok igénye nem személyes becsületesség tiszta hajtásából ered, hanem a szenvedélyes hangulat kifejezése és kitörése, ott ahelyett, hogy tisztázna, zavart kelt ; lerombol ahelyett, hogy felépítene; ott nem ritkán olyan tévutak kiindulópontja volt, amelyek végzetesebbek voltak, mint azok a hiányosságok, melyeket kijavítani szándékoztak, vagy ürügyül hoztak fel. Bizonyos – az Úr szele ott fúj, ahol akar²¹ s kövekből megteremtheti szándékainak úttörőjét. ²² Akaratának végrehajtóit saját, s nem az emberek tervei szerint választja ki. Ő azonban, ki az Egyházat megalapította és a pütkösi forogtagban életre hívta, nem robbantja fel az Üdvösség épp szándéka szerint létrehozott alapítványának alapvető szerkezetét. Akit Isten szelleme áthat, maga magától illő belső és külső viszonyban van azzal az Egyházzal, mely a Keresztfa nemes gyümölcse, a vezetésre szomjazó világnak az Isteni lélek által adott pütkösi ajándéka.
24. Tiszteletre méltó testvéreim, a Ti vidékeiteken, egyre hangosabb kórus hangjai hangzanak, melyek az Egyházból való kilépésre szólítanak fel. Szóvivőik közt többségében olyanok vannak, akik hivatali beosztásukkal azt a benyomást kívánják kelteni, mintha az Egyházból való kilépés és az ezzel együtt járó, Krisztus Királlyal szembeni hűtlenség a jelenlegi

²⁰ 1 Kor 9,27.

²¹ Jn 3,8.

²² Mt 3,9; Lk 3,8.

állammal szembeni hűség nyilatkozat különös meggyőző és kiérdemelt formáját képezné. Rejtett és nyílt kényszerintézkedésekkel, megfélemlítéssel, gazdasági, szakmai, polgári és más hátrányok kilátásba helyezésével nyomás alá helyezik a katolikusok és különösen a katolikus tisztviselők bizonyos osztályának hithez való hűségét, mely nyomás éppannyira jogellenes, mint emberileg méltatlan. Egész atyai együttérzésünk és legmélyebb részvétünk kíséri mindazokat, akik Krisztushoz és az Egyházhoz való hűségük miatt ilyen árat kell fizessenek. Itt azonban elértünk ahhoz a ponthoz, amikor a legvégsőről és legfennköltebből, a megmentésről vagy a elpusztulásról van szó, ahol ennek következtében a hívő számára az egyetlen üdvözítő út a hősiesség lelki erő marad. Amikor a megkísértő, vagy elnyomó az Egyházból való kilépés júdái kísértésével hozzá lép, - akár súlyos földi áldozatot fizetve - csak az üdvözítő szavát tudja ellenvetésül felhozni: „Távozz tőlem, Sátán, mert írva vagyon: Uradat, Istened imádd és csak neki szolgálj”²³ Az Egyházhoz így szólnak: Te aki gyermekkorom óta anyám, életem reménysége vagy, s halálomon közbenjársz érettem, - száradjon össze a nyelvem a szomjúságtól -, ha földi kísértéseknek, vagy fenyegetéseknek engedve keresztényi eskümet elárulom. Mindazok számára azonban, aki úgy vélik, hogy az Egyházból történő látszólagos kilépés ellenére az Egyházhoz való belső hűséget megtartják, legyen az Üdvözítő szava komoly figyelmeztetés: „Aki engem az emberek előtt megtagad, azt én is megtagadom a mennyei atya előtt”²⁴

Elsőbbséget a tiszta hitnek

25. Nem lehet az Egyházban való hitet tisztán és hamisítatlanul megőrizni, ha az nem a Római Püspök primátusába való hiten alapul. Ugyanabban a pillanatban, amikor Péter az összes apostol és tanítvány előtt megvallotta Krisztusban, az élő Isten fiában hitét, Krisztus hitét és vallomását jutalmazó válasza az Egyházának, egyetlen Egyházának építéséről szólt, melyet pedig Péterre, mint sziklára épít.²⁵ A Krisztus hit, a hit az Egyházban és annak primátusában megszentelt kapcsolatban tartoznak össze. A valós és törvényes tekintély mindenütt az egység köteléke, az erő forrása, fegyver a szétesés és feldarabolódás ellen, s a jövő záloga; a legmagasabb s legfennköltebb értelemben, s ez egyedülálló az Egyháznál, az ilyen tekintély a Szentlélek kegyelmére, s felülmúlhatatlan támogatására számíthat. Ha azok az emberek, akik még a Krisztusban való hitben sem egységesek, számotokra egy egységes német nemzeti Egyház vágyának, vagy vonzerejének képét vetik fel, az nem más mint Krisztus egyetlen Egyházának a tagadása, az egész világra irányuló missziós küldetéstől való nyilvánvaló elrugaszkodás, melyet csupán a világegyház tud kielégíteni és beteljesíteni. Más nemzeti Egyházak történelmi útja, ezek szellemi megmerevedése a világi hatalom általi fojtogatása, vagy szolgasága azt a reménytelen terméketlenséget mutatja, amely minden az Egyház szőlőtőkájától elválasztott szőlővesszőre elkerülhetetlen bizonyossággal vár. Aki az ilyen tévutakkal emiatt a kezdetek kezdetétől éber és kérlelhetetlen nemmel szembeszegül, nemcsak Krisztushite tisztaságának, hanem nemzete egészségének és életerejének tesz szolgálatot.

²³ Mt 4,10; Lk 4,8.

²⁴Lk 12,9.

²⁵Mt 16,18.

Nemet mondunk a szent szavak és fogalmak átértelmezésére

26. Különösen figyelmes szemre lesz tiszteletreméltó testvéreim szükségetek, midőn vallási alapfogalmakat lényegi részeitől megfosztják és világi értelemben új értelemmel ruházzák fel.
27. Keresztényi értelemben a kinyilatkoztatás: Isten szava az emberekhez. Ugyanezeket a szavakat felhasználni a vér és faj „sugalmazására”, egy nép történelmének kisugárzására mindenképpen zűrzavart okoz. Az ilyen hamis érmék nem érdemlik meg, hogy egy hívő keresztény szókincsébe kerüljenek.
28. A hit mindannak biztos igazságként való elismerése, amit Isteni kinyilatkoztatott és az Egyház a hit részeként jelenít meg: „bizonyítéka annak, amit nem látunk”²⁶ Saját népének jövőjében való örömteli és büszke bizalom, mely mindenkinek drága, mégis egész mást jelent, mint a hit vallásos értelemben. Az egyik embert a másik ellen kijátszani, az egyiket a másikkal pótolni és ennek alapján azt követelni, hogy meggyőződéses keresztényeket „hívőnek” ismerjenek el, mindez üres játék a szavakkal, vagy a határok tudatos elkenése ill. valami rosszabb.
29. Keresztény értelemben a halhatatlanság az ember egyénként való továbbélése a földi halált követően örök jutalomként, vagy örök büntetésként. Ha valaki a halhatatlanság szavával csupán népének a földi létben meg nem határozott jövőig való kollektív fennmaradását kívánja jellemezni, az a keresztény hit egyik alapigazságát fordítja ki és hamisítja meg, kikezdi minden vallási, - egy erkölcsi világrendet követelő - világnézet alapjait. Ha nem kíván keresztény lenni, mindenesetre le kellene mondjon arról, hogy hitetlenségének szókincsét a keresztény fogalomtárból merítse.
30. Az eredendő bűn Ádám utódainak ha nem is személyes, de örökölt bűne, mert mindenki vétkezett.²⁷ A megbocsátás elvesztése és vele az örök életé, a rosszra való hajlam, melyet mindenkinek a megbocsájtás, a büntetés, a harc segítségével, s az erkölcsre való törekvéssel kell visszaszorítania és legyőznie. Az Isten fiának szenvedése és küzdelme mentette meg a világot a bűn és halál öröklött átkától. Ezen igazságokban való hit, - mely ma hazátokban Krisztus ellenfelei olcsó gúnyolódásának tárgya – a keresztény vallás elidegeníthetetlen részét képezi.
31. Krisztus keresztje, még ha sokak számára pusztá említése is balgaságnak tűnik és bosszúságot okoz²⁸, a keresztények számára a megváltás jele, az erkölcsi nagyság és erő lobogója marad. Ennek árnyékában élünk. Csókjával halunk meg. Sírunkon hitünk hirdetőjeként kell álljon, mint az örök fényesség felé fordult reménységünk tanúja.
32. Az alázat az Evangélium szellemében, s az segélykérő ima Isten megbocsátásáért az önbecsüléssel, az önbizalommal valamint a hősiesség gondolkodással jól összeegyeztethető. Krisztus Egyháza mindenkor egészen a legutóbbi időig több hitvallóval és önkéntes vértanúval bírt, mint minden bármely más szellemi közösség és nincs rászorulva arra, hogy ilyen oldalról a hősiesség és hőstetteket illetően kioktassák. Ezen újtó, aki sekélyes beszédében a Krisztusi alázat mint saját magunk megaláztatását és gyávaságot jellemzi, önmaga ellenszenves kevélységét gúnyolja ki.
33. Kegyelemnek a szó nem igazi értelmében mindazt nevezhetjük, amit a teremtés során a teremtőtől származik. A kegyelem a szó igazi és keresztényi értelemben azonban magába foglalja az isteni szeretet természetfeletti bizonyítékát, azt a kegyes jóindulatot és isteni közrehatást, mely által Ő az embert azon legbensőbb életközösségbe magához emeli, amit az Új Testamentum istengyermezségnek nevez. „Nézzétek, mekkora szeretetet tanúsított

²⁶Zsid 11,1

²⁷Rom 5,12.

²⁸1 Kor 1,23

irántunk az Atya, hogy Isten gyermekeinek neveznek, és azok is vagyunk!”²⁹ Tévedés e természetfeletti kegyelem elutasítása arra hivatkozva, hogy az idegen az állítólagos némettség lényegétől, ez nyílt hadüzenet a kereszténység egy alapigazsága ellen. A természetfeletti kegyelem és a természeti adomány közé tett egyenlőség a vallás által alkotott és megszentelt szókinszbe való erőszakos beavatkozás. Isten népének pásztorai és őrzői mindent meg fognak tenni, hogy a szentségek ezen rablásával és a lelkek megzavarására törekvésével kellő éberséggel ellene hassanak.

Erkölcsei tanítás és erkölcsi rend

34. Az emberiség erkölcsössége az igaz és tisztán megőrzött Istenhiten alapszik. Minden olyan kísérlet, mely az erkölcsi tanítást és az erkölcsi rendet a hit sziklára épült alapjáról el kívánja mozdítani és az emberi normák futóhomokjára kívánja építeni, előbb vagy utóbb az egyének és a közösségek erkölcsi romlását eredményezi. Az az esztelen, ki így szólt szívében: „Nincs Isten!”³⁰, az erkölcsi romlottsághoz vezető utakat alakítja ki. Légiónyi lett azoknak a balgáknak a száma, akik ma arra vetemednek, hogy az erkölcsiséget a vallástól elválasszák. Nem látják, vagy nem akarják látni, hogy a hitvallásszerű, azaz világos és határozottan eltökélt kereszténység az oktatásból és a nevelésből, a társadalom és a közélet alakításában való közreműködésből való száműzése a szellemi szegénység és a hanyatlás útjához vezet. Se az állami kényszerítő hatalma semmilyen tisztán földi, önmagában mégoly nemes és magas szeszme sem maradhat tartósan fenn, amely az isten- és a keresztényi hitből fakadó végső és döntő ösztönzést szándékozna pótolni. Vegyék el az embertől akár a legnagyobb áldozatot, hogy a kis Ént adja oda a közérdekre hivatkozóknak, vegyék el az örökkévalóból és Istenből eredő erkölcsi támaszt, a felemelő és vigaszt nyújtó hitben rejtő támaszt minden jó megjutalmazójában, s minden rossz megtorlójában, - s ekkor hatalmas tömegek számára a végeredmény nem a köteleesség igenlése, hanem az attól való menekülés lesz. Isten Tízparancsolatának és az Egyház parancsának betartása – mely utóbbi semmi egyéb, mint az Evangélium normái megvalósításának meghatározása – minden egyes ember számára a tervszerű önnevelés, az erkölcsi megerősödés és jellemformálás páratlan iskoláját jelenti. Egy olyan iskolát, mely sokat követel, de nem túl sokat. A jóságos Isten, aki mint törvényhozó így szól: „neked kell”, kegyelmével a képességet és a teljesítést is megadja. Az erkölcsösséget létrehozó erők erős mélyreható hatásait kihasználatlanul hagyni, sőt számukra a népnevelés kerületeibe vezető utat tudatosan elzárni, felelőtlenül a népközösség vallási alul táplálását eredményezi. Az erkölcsi tanítást szubjektív, a koráramlattal változó emberi vélemények való kiszolgáltatása ahelyett, hogy az örökkévaló Isten szent akaratának, üzenetének megfelelően lehorgonyoznák, bomlasztó erők számára nyit ajtót, kaput. A lelkiismeret objektív erkölcsi tanítással való nevelésére vonatkozó - az élet minden területének és rendjének nemesítését célzó - örök irányelveinek ezáltal megkezdődő feladása a nép jövője elleni bűn, melynek keserű gyümölcseit a következő nemzedéknek kell majd megkóstolnia.

²⁹1 Ján 3,1.

³⁰ Zsolt 13,1.

A természeti törvény elismerése

35. A kor végzetes vonása, hogy úgy mint az erkölcsi tanítás esetében a jogi élet és joggyakorlat alapjai is egyre jobban eltávolodnak az igazi istenhittől és kinyilvánított isteni üzenettől. Itt elsősorban az ún. természeti jogra gondolunk, melyet maga a Teremtő ujjá írt a emberi szív tábláira³¹, s melyet az egészséges, a bűn és szenvedély által el nem homályosított értelem e táblákról le tud olvasni. E természeti jog parancsai alapján lehet minden pozitív jogot, eredjen az bármely jogalkotótól, erkölcsi tartalma, s ezzel erkölcsi kényszerítő ereje és lelkiismereti kötelezettsége szerint megvizsgálni. Azok az emberi törvények, melyek a természeti törvénnyel feloldhatatlan ellentmondásban állnak, születési hibában szenvednek, melyet sem kényszerítő erő, sem a külső hatalom kiteljesedése nem orvosolhat. Ezzel a mércével kell azt az alapszabályt mérni, miszerint „A Jog az, ami a népnek használ”, amennyiben az ember elfogadja, hogy erkölcsileg megengedhetetlen sohasem szolgálhatja a nép javát. Azt már a régi pogányok is felismerték, hogy a mondatot annak érdekében, teljesen helyesen szóljon tulajdonképpen meg kell fordítani: „Soha sem hasznos valami, ha egyúttal erkölcsileg nem helyes. És nem azért jó, mert hasznos, hanem mert erkölcsileg helyes, ezért hasznos is.”³² Ha ettől az erkölcsi szabálytól eltávolodnánk, az az államközi kapcsolatokban a népek közötti állandó hadiállapot jelentené. Az állam belső életében a hasznossági és jogi megfontolásokat egymással összekeverve félreismeri azt az alapvető tényt, hogy az ember, mint személyiség olyan istenadta jogokkal bír, melyek megvonását minden - a közösség részéről célzott beavatkozással való tagadásával, felfüggesztésével, vagy parlagon hagyásával szemben - ki kell zárni. Ezen igazság figyelmen kívül hagyása átsiklik afölött, hogy az igazi közjót végül is az az emberi természet határozza meg és teszi felismerhetővé, melyet egyrészt személyes joga és szociális kötődése közötti harmonikus kiegyenlítődés, másrészt a társadalom azonos emberi természetből függő célja jellemez. A társadalom a Teremtő szándéka szerint az egyéni és társadalmi tervek teljes kibontakoztatásának olyan eszköze, melyet az egyes embernek adva és tőle elvéve, az ő saját és az összes többi ember javára kell kihasználnia. Azokat az átfogóbb és magasabb értékeket is, - melyeket az egyén nem, csak a társadalom tud megvalósítani, - a Teremtő végül is az ember érdekében, az ő természeti és természetfeletti kibontakozása és beteljesedése érdekében akart. E rendtől való eltérés megregezteti azokat a tartóoszlopokat, melyeken a társadalom nyugszik, és veszélyezteti ezzel a nyugalmat, a biztonságot, s végül magát a társadalom fennmaradását.
36. A hívő ember el nem vehető joga, hogy hitét megvallja és neki tetsző módon gyakorolja. Azok a törvények, melyek e hit megvallását és gyakorlását elnyomják, vagy megnehezítik, a természeti törvénnyel ellentétesek.
37. A lelkiismeretes, nevelési kötelezettségük tudatában lévő szülők első és eredendő joga, hogy Isten által nekik adományozott gyerekeik nevelését az igaz hit szellemében, annak alapelveivel és előírásaival összhangban határozzák meg. Azok a törvények, vagy más intézkedések, melyek a szülők e természetjogon alapuló akaratát az iskola kérdésében kiiktatják, vagy fenyegetéssel és kényszerrel érvénytelenítik, ellentétben állnak a természetes joggal és a legmélyebben, azaz velejükig erkölcstelenek.
38. Az Egyház mint az isteni természeti jog hivatott védelmezője és értelmezője nem tehet másképp, minthogy a legutóbbi időkben a nyilvánvalóan nem szabad állapotok közt lezajlott iskolai beiratkozásokat a kényszer alattinak tekintse, mely híján van minden jogszerűségnek.

³¹ Rom 2,14-15.

³² Cicero: De officiis 3, 30.

Az ifjúsághoz

39. Annak helytartójaként, aki az Evangéliumban egy fiatalemberhez így szólt: "Ha elfogadod az életet, tartsd meg a parancsokat"³³ kiváltképp az ifjúsághoz, atyai üzenetünk van.
40. Ma ezer szájából hangzik el fületek hallatára egy olyan evangélium, melyet nem az égi Atya nyilatkoztatott ki. Ezer tollból írnak egy olyan látszatkereszténység szolgálatában, mely nem Krisztus kereszténysége. A nyomtatott sajtó és a rádió nap mint nap hit- és egyházellenes tartalmakkal áraszt el benneteket, kíméletlenül és tiszteletlenül támadják azt, ami számotokra fennkölt és szent kell legyen.
41. Tudjuk hogy, sokan, igen sokan közületek a hit és az Egyház iránti hűség, az Egyházi, a Konkordátumban védettséget élvező egyesületekhez tartozás kedvéért el kellett és kell viseljétek a félreértés, gyanúsítás, a becsmélés, hazafias hűségetek megkérdőjelezésének komor időszakát, s gyakran kárt kellett szenvedjétek a hivatásban és a társadalmi életben. Nem ismeretlen számunkra, hogy Krisztus mily számos névtelen katonája áll soraitokban, kik szomorú szívvel, de emelt fővel viseli sorsát és vigaszt csupán abban a gondolatban lel, hogy a megaláztatást Jézus nevéért szenvedti.³⁴
42. Ma, amikor új veszélyek és feszültségek fenyegetnek, így szólunk ehhez az ifjúsághoz: "Ha valaki más evangéliumot hirdet nektek, mint amit átvettetek" jámbor anyátok térdén ülve, hívő apátok ajkáról, egy Istenéhez és Egyházához hű nevelő tanításából - „az átkozott legyen!”³⁵ Ha az állam állami ifjúsági szervezetet hoz létre, mely mindenki számára kötelező szervezet, akkor az Egyházi egyesületek jogának megsértése nélkül, akkor a fiataloknak maguknak és Isten előtt értük felelő szüleik legtermészetesebb elidegeníthetetlen joga, hogy követeljék: ezt a kötelező ifjúsági szervezetet tisztítsák meg minden olyan tevékenységtől, mely keresztény, vagy egyházellenes szellemű. Ez a egészen a legutóbbi időkgig, sőt a jelenben is a hívő szülőket megoldhatatlan lelkiismereti probléma elé állította, mivel nem tudják az államnak adni, amit az állam nevében követelnek anélkül, hogy Istent megfosztanák attól, ami.
43. Senki sem gondol arra, hogy Németország ifjúságának útjába akadályokat görgessen, mely a szabadságszeretet ápolására és a haza iránti elszakíthatatlan hűségre irányuló igazi népi közösség megvalósításához vezet. Az ami ellen fellépünk és fel kell lépünk az a szándékos, s tervszerűen szított ellentmondás, ami ezek a nevelési célok és a vallásiak között feszül. Ezért kiáltjuk oda ennek az ifjúságnak: énekeljétek csak a szabadságdalaitokat, de ne feledjétek Isten gyermekeinek szabadságát eközben! Ne engedjétek, hogy e pótolhatatlan szabadság nemessége a bűn és érzéki élvezetek rabszolgáiban tűnjön el. Aki a földi haza iránti hűséget énekl meg, nem szabad hűtlennel lennie Istenéhez, Egyházához, nem lehet örök hazájának árulója és szökevénye. Sokat beszélnek nektek manapság hősies nagyságról, mely tudatosan és igaztalanul ellentmondásban van az Evangélium alázatosságával és türelmével. Miért hallgatják el előletek, hogy az erkölcsi harcban is van hősieség? Hogy a keresztelő napja tisztaságának megőrzése is olyan hősies tettet jelent, ami megérdemelt dicsérete vallási és természeti területen biztosra vehető? Sokszor akarják veletek elhítenni az Egyház történetének emberi gyarlóságait. De miért hallgatják el azokat az Egyház nagy tetteit, melyek történetét kísérték az évszázadokon keresztül, a szenteket akik ezt véghezvitték, s az áldást, mely népetek és ez az Egyház közötti élő kapcsolatból a nyugati Egyház kulturális életére áradt? Sokat beszélnek nektek a sportolásról. A mértékkel és célzottan végzett testedzés jót tesz az ifjúságnak. A sport tevékenység mértéke jelenleg azonban sokszorosává vált annak a terjedelemnek, ami sem a test és lélek harmonikus kifejlesztését, sem a családi élet illő ápolását, sőt a vasárnap megszentelésének parancsát

³³ Mt 19,17.

³⁴ Csel 5,41.

³⁵ Gal 1,9.

nem veszi figyelembe. A tiszteletlenséggel határos közömbösséggel veszik el az Úr napját, s így azt a megszentelést és szellemi odafigyelést, mely a legjobb német hagyományra oly jellemző. Bizalommal telve azt várjuk a hívő katolikus ifjúságtól, hogy a kötelező állami szervezetek nehéz világában nyomatékosan szerezzenek érvényt a vasárnap keresztény megszentelése jogának, hogy testük edzése mellett halhatatlan lelkiükre se feledkezzenek meg, ne hagyják magukat a gonosz által legyőzteni, sokkal inkább győzzétek le rosszat jóval³⁶; hogy legnagyobb és legszentebb becsvágyuk az legyen: az örök élet versenypályáján nyerjék el a győzelmi koszorút.³⁷

Papokhoz és szerzetesekhez

44. Az elismerés, a buzdítás és a figyelmeztetés rendkívüli szavával fordulunk Németország hanem népetek és hazátok jólléte elleni bűn is lenne. Mindazok, akik a püspökeiknek felszentelésükkor tett ígéret hűségüket megtartják, mindazok akik lelkipásztori kötelességük teljesítése miatt szenvedésben és üldözésben részesültek, vagy részesülnek, - sokak számára ez a börtöncellát és a koncentrációs tábort jelenti - a Kereszténység atyjának elismerésében és hálijában fognak részesülni.
45. Mindkét nembeli katolikus szerzetesrendre egyaránt vonatkozik atyai köszönetünk, szívbeli részvétünkkel egyetemben azért a sorsért, mely a rendek elleni intézkedések következtében sokakat közülük áldásos és szeretett hivatásukból kiragadott. Ha egyesek hibáztak, s hivatásukhoz méltatlannak is bizonyultak, nem csökkenti az Egyház által is elítélt eljárásuk azon hatalmas többség szolgálatait, akik önzetlenül és önkéntes szegénységben azért fáradoztak, hogy Istenüket és népüket odaadással szolgálják. A lelkipásztorkodásban, a betegápolásban és az iskolában működő rendek buzgósága, a hűsége, az erényre törekvése, a felebarátok tevőleges szeretete az egyén és a közösség jólétéhez való dicséretes hozzájárulás úgy most, mint a jövőben, mely számára kétségtelenül egy későbbi, nyugodtabb kor több igazságot szolgáltat, mint a felforgatott jelen. Bízunk a szerzetesi közösségek vezetőiben, hogy a nehézségeket és megpróbáltatásokat olyan alkalomnak tekintik, amikor megkettőzött buzgósággal, elmélyült imával, szent elhivatottsággal, igaz kolostori fegyelemmel a Mindenhatótól, s nehéz munkájukra új áldást, s új termékenységet kérnek.

A laikus hívőkhöz

46. Szemünk előtt hű fiaink és leányaink végeleáthatatlan tömege áll, akiktől a németországi Egyház és saját szenvedésük nem rabolta el odaadásukat Isten ügyéhez, s nem rabolt el semmit a kereszténység atyja iránt érzett odaadó szeretetükből, semmit a püspökök és papjaik iránti engedelmisségükből, semmit abból a örömteli elszántságból, hogy a jövőben - történjen bármi is – hűek maradjanak ahhoz, amiben hittek és amit szent örökségként felmenőiktől megszereztek. Mindannyiuknak megindultan küldjük szívből jövő atyai üdvözlésüket.
47. Így mindenekelőtt az egyházi szövetségeknek, akik derekasan és az árat tekintve sokkal

³⁶ Róm 12,21.

³⁷ 1 Kor 9,24-25.

fájdalmasabb áldozatot hoztak a Krisztushoz való hűségben, s akik elzárkóztak attól, hogy feladják azt a jogot, amit egy ünnepélyesen megkötött egyházi egyezmény számukra hűségben és hitben biztosított.

48. Különösen bensőséges üdvözlötünk illeti a katolikus szülőket. Istenadta nevelési joguk és kötelességük épp a jelen pillanatban is egy olyan harc központjában áll, melynél végzetesebbet el sem lehetne képzelni. Krisztus Egyháza nem teheti meg, hogy csak akkor kezdjen szomorkodni és vádolni, amikor már az oltárokat dúlják fel, amikor szentségtörő kezek Isten házait füstbe és lángokba borítják. Ha megkísérlik, hogy a keresztelés által megszentelt gyermeklélek szentségtartóját Krisztus-ellenes neveléssel szentségtelenítsék meg, ha Isten ezen élő templomából a Krisztus hit örök mécsesét kiszakítsák, és helyére egy olyan pót-hit lidércfénye kell kerüljön, melynek a kereszti hitéhez semmi köze, akkor közel jutunk a templom szellemi megcsúfolásához, s ekkor minden hitét megvalló keresztény kötelessége, hogy a felelősségét a másik oldalon állókétól világosan megkülönböztesse, lelkiismeretét elhatárolja minden vétkes közreműködéstől egy ilyen végzetes és romlott dologban. Ha az ellenfelek minél jobban arra törekszenek, hogy sötét szándékaikat letagadják és megszépítsék, annál nagyobb a tere a növekvő bizalmatlanságnak és a keserű tapasztalat által felelesztett gyanakvó éberségnek. Az arra nem hivatottak által ellenőrzött és béklyóba zárt vallásos oktatás formális fenntartása egy olyan iskolában, ahol más világnézeti tantárgyak keretében ugyanazon vallás ellen tervszerűen és gyűlölködve dolgoznak, soha nem lehet olyan igazolási alapot találni, hogy egy ilyen vallásosságot szétverő iskolatípushoz egy hívő keresztény önként csatlakozzon. Tudjuk szeretett katolikus keresztények, hogy nálatok ilyen önkéntességről nem lehet szó. Tudjuk, hogy egy közöttetek megtartott szabad és titkos szavazás egyértelmű mindent elsöprő népszavazás lenne a felekezeti iskola mellett. És emiatt a jövőben fáradságot nem kímélve nyíltan felpanaszoljuk az azért felelős helyeken az eddigi kényszerintézkedések jogellenességét, s a szabad akaratból történő iskolaválasztás kötelességszerűségét. Mindeközben ne feledjétek, hogy az isteni akaratból a titeket a gyermekeitekkel összekötő felelősség kötelékétől semmilyen földi hatalom oldhat fel. Senki azok közül, aki ma nevelési jogotokat fenyegeti és aki nevelési kötelességeket alól felmenteni tervez, nem fog helyettetek az Örök Bíró előtt válaszolni, amikor Ő az kérdi tőletek: Hol vannak azok, akiket nektek adtam? Bárcsak mindannyian azt tudnátok válaszolni: „ Akiket nekem adtál, azok közül senkit sem vesztettem el”³⁸
49. Tiszteletre méltó Testvéreim! Bizonyosak vagyunk abban, hogy azok a szavak, melyeket e döntő órában nektek és rajtatokon keresztül a Német Birodalom katolikusai felé intézünk, oly visszhangra találnak hű fiaink szívében és tetteiben, hogy az közös Atyánk szerető gondoskodásának megfeleljen. Ha van valami, amiért az Úrhoz különös buzgalommal könyörgünk, az a következő: érje el szavunk azok szívét és fülét, s készítse elgondolkozni azokat, akik hagyják magukat a Krisztussal és Szent Evangéliumával szemben állók általcsábítással és fenyegetéssel bekeríteni.
50. Üzenetünk minden szavát mérlegeltük az Igazság és egyben a Szeretet mérlegén. Nem kívántunk sem az időknak nem megfelelő hallgatással, a felvilágosítás elmaradásával bűnrészesek lenni, sem azért, hogy szükségtelen szigorúsággal, szívünket megkeményítjük azokkal szemben, akik lelkipásztori felelősségünk alá tartoznak és akik pásztori szeretete már csak azért sem kevésbé fontos, mert jelenleg a tévedés és az idegenné válás útját járják. Azt kívánom azoknak, akik új környezetük szokásaihoz idomulva az elhagyott Isten házát s Atyát magát a hűtlenség, hálátlanság sőt a méltánytalanság szavával illetik, felejtsék el amit maguk mögé vetettek; eljő a nap, amikor a Istentelenség és a lelki elveszettség borzalma e ma elveszett Fiúk felett összecsapnak, s őket a honvágy visszahajtja ahhoz „az Istenhez, aki

³⁸ Jn 18,9.

ifjúságukat megörvendeztette”³⁹ és az Egyházhoz, kinek anyai keze számukra a mennyei Atyához vezető utat mutatta. Szüntelen azért imádkozunk, hogy ennek az órának eljöttét meggyorsítsuk.

51. Úgy mint az Egyház más korszakaiban ez egy új fellendülés és a belső lelki megtisztulás előhírnöke lesz, amennyiben a hívők akarata és Krisztus követőinek szenvedésre való készsége elég nagy lesz, hogy az egyházüldözők fizikai hatalmával a belső hit feltétlenségét, az örökkévalóságban való remény elpusztíthatatlanságát, a tetterős szeretet ellenállhatatlan mindenhatóságát állítsák szembe. A szent böjti és húsvéti idő, mely a büntetés általi bensőségessé válást hirdeti, és a keresztények tekintete még többször irányul a keresztre, s egyidejűleg a Feltámadott fensőbbségére mint különben, legyen mindannyiatok számára örömmel üdvözölt és buzgón kihasznált alkalom, hogy az értelmet és lelket a Krisztus keresztyéből kisugárzó hősiesség, szenvedés, és győzelem szellemével töltsétek meg. És ekkor, s ebben bizonyosak vagyunk, az Egyház ellenségei, kik úgy vélik eljött az órájuk, hamarosan rájönnek, hogy túl korán örültek, s nyúltak az ásóért. És akkor eljön a nap, amikor Krisztus ellenségeinek győzelmi dalai helyett, a Krisztushoz hú emberek ajkáról és szívéből a felszabadulás Te Deum-ja szállhat fel az égbe, a Mindenható felé irányuló hála Te Deum-ja, az öröm Te Deum-ja arról, hogy a német nép ma elkóborolt részeit tekintve is a vallási hazatérés útjára lépett, a szenvedés által megtisztított hite térdét meghajlítja Jézus Krisztus, az Idő és örökkévalóság Királya előtt és a nyugati keresztény Egyházat tagadók és megsemmisítők elleni harcban más népek jó szándékú embereivel összhangban arra készül, hogy teljesítse azt a hivatást, amit az Örökkévaló tervei számára kijelöltek.
52. Ó, aki a szívet és a vesét átvizsgálja⁴⁰, ő a tanunk, hogy nincs más szívből jövő kívánságunk, minthogy helyreállítsuk az Egyház és az Állam közti igaz békét Németországban. Ha azonban hibánkon kívül a béke nem jöhet létre, Isten Egyháza a Mindenható nevében - kinek karjai ma sem rövidebbek - megvédi jogait és szabadságát. Benne bízva „nem szününk meg imádkozni és könyörögni”⁴¹érettetek, az Egyház gyermekeiért, azért, hogy a bánat napjai lerövidüljenek, és az megmérettetés napján titeket hűnek találjanak; és az ellenségekért és üldözőkért is: bárha az minden irgalom és minden fény Atyja a felismerés damaszkuszi óráját ajándékozná nekik, számukra és azon sokak számára, akik velük együtt tévedtek ill. tévednek.
53. Ezzel a könyörgő imával a szívben és az ajkakon az Isteni segítséget biztosítékként atyai szeretettel nyújtjuk apostoli áldást, támasztékként a Ti nehéz és felelősségteljes elhatározásaitokban, a harcban való megerősítésként, a szenvedésben vigasztalásként, nektek hú népetek püspöki pásztorai, a papoknak és rendtagoknak, az Akció Katolika világi apostolainak, s mind-mind az Egyházmegyei tagoknak, s nem utolsó sorban a betegeknek és a fogva tartottaknak.

Kelt, Vatikánban, Húsvétvasárnap, 1937 március 14.

Pius PP. XI.

³⁹ Zsolt 42,4.

⁴⁰ Zsolt 7,10

⁴¹ Kol 1,9.

